

Prevod in povzetek članka: Silke Gahleitner, Katharina Gerlich, Roschan Heiler, Heidemarie Hinterwallner, Mascha Körner, Josef Pfaffenlehner in Yvette Völschow: Stik in podpora ženskam z izkušnjo trgovanja z ljudmi v Avstriji in Nemčiji: Usposabljanje o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja.

**Silke Gahleitner, Katharina Gerlich, Roschan Heiler, Heidemarie Hinterwallner, Mascha Körner,
Josef Pfaffenlehner in Yvette Völschow**

Stik in podpora ženskam z izkušnjo trgovanja z ljudmi v Avstriji in Nemčiji: Usposabljanje o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja

Povzetek

Mnogo žrtev trgovanja z ljudmi ne dobi ustrezne pomoči kljub mnogim ukrepom, ki obstajajo na državni in mednarodni ravni. Do tega prihaja zaradi neustreznosti podpornega sistema, ki ne nagovori potreb žensk v stiski. Avstrijsko-nemški projekt PRIMSA¹ je bil vzpostavljen z namenom razvoja idej za multidisciplinarno preventivo in intervencijo. Spodnji članek predstavlja študijo primera ženske iz srednje Evrope, ki je bila intervjuvana, izbrani rezultati pa prikazujejo potrebo po usposabljanjih o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja z žrtvami.

Študija primera

Študija primera vključuje interdisciplinaren pristop z namenom razvoja večnamenskega instrumenta za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega izkoriščanja. Martina (ime je izmišljeno) je bila v času intervjuja stara 33 let.

Že kot otrok je doživljala ogromno nasilja s strani družinskih članov. Njena mati in babica sta bili do nje redno fizično nasilni. Grozili sta ji z nožem in jo tepli s pasom. S strani družinskih članov je bila tudi spolno zlorabljen. V intervjuju je povedala: »Moja mati je bila zelo nasilna oseba.« Babica jo je enkrat udarila z vejo drevesa, ki je pustila brazgotino na njenem obrazu. Preostala družina ji je redko ponudila zaščito. Oče je bil alkoholik in ni bil zmožen zaščititi svoje hčere. Edina izjema je bil njen dedek, ki je bil resnično edina dobra oseba. Kot najstnica je bila prisiljena v izkoriščevalske spolne odnose. Ni imela izbire. V šoli je učitelj opazil, da je nekaj narobe, ampak je pristojni organi niso dali v rejništvo. Poškodbe iz otroštva so imela na Martinino življenje močan vpliv. Rekla je: »Sedaj si ne upam imeti svojih otrok. Strah me je, da sem od matere podedovala anksioznost in agresivnost.«

Ko je bila Martina stara 17 let, ji je mati organizirala pot v tujino s članom razširjene družine. Med potjo v ciljno državo je bila prisiljena v prostitucijo, da je lahko dobila denar za spanje v hotelskih sobah. Nasilje se je nadaljevalo več mesecev po tem, ko sta Martina in njen zvodnik prišla v zahodnoevropsko državo. Nato je bila večkrat prodana različnim zvodnikom, ki so jo izkoriščali v različnih bordelih. Martinino življenje je teklo vedno bolj navzdol, ko je bila spolno izkoriščena v tujini. »Naše stranke so prihajale na podstrešje. Prišli so prijatelji oseb, ki so nas izkoriščale, plačali, in me smo odšle gor, ali pa so nam stranke iskali v raznih lokalih. Ženske so bile prodane od zvodnika k zvodniku, in ko je prišel čas, ko dekle ni mogla več služiti denarja, so jo ubili ali poslali nazaj domov. Do takrat ni bila več človeško bitje.«

¹ Prävention und Intervention bei Menschenhandel zum Zweck sexueller Ausbeutung (PRIMSA) [“Prevention and intervention in the trafficking of human beings for the purpose of sexual exploitation”].

Prevod in povzetek članka: Silke Gahleitner, Katharina Gerlich, Roschan Heiler, Heidemarie Hinterwallner, Mascha Körner, Josef Pfaffenlehner in Yvette Völschow: Stik in podpora ženskam z izkušnjo trgovanja z ljudmi v Avstriji in Nemčiji: Usposabljanje o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja.

V enem od bordelov je Martina spoznala moškega, ki je postal njen mož. Bil je lastnik bordela. Zaupala mu je svojo zgodbo o izkoriščanju in odločil se je, da jo osvobodi in plača njenemu zvodniku zanjo. Takrat je bila stara 24 let, njen mož pa 50. Opisala ga je kot zelo posesivno osebo in bil je fizično nasilen. Kasneje ga je poimenovala kot bivšega moža, a ni povedala, če sta se resnično poročila. V času partnerskega odnosa je delala zanj v baru v bordelu, prostitutirati se ji ni bilo treba.

Čez pet let je mož umrl. Vrnila se je na ulico. Spoznala je moškega, za katerega je verjela, da mu lahko zaupa. *»Mislila sem, da je prijazen, a kaj je on naredil? Tepel me je in odpeljal v ceneno stanovanje, kjer sem morala iskati stranki. Zvečer me je pretepel in potem prišel v posteljo k meni ... naslednji dan me je prodal.«*

Ponovno je bila po zlorabi zavržena. Z namenom, da preživi, se je prostituirala na ulicah. Čez čas se je znašla v tako slabi koži, da jo je na ulico vrgel tudi zvodnik, saj od nje ni imel koristi. *»Živela sem na ulici ... želela sem dobiti samo kos kruha. Narediti sem morala marsikaj. Spala sem v straniščih ... v kavarno sem šla na skodelico kave in tam cel dan spala na stolu, zvečer sem šla nazaj delat.«* Sčasoma je dosegla dno. Kljub temu da je skušala ubrati drugo pot v življenju, je ugotovila, da jo vse vodijo nazaj v spolno izkoriščanje. Martina ta čas opisuje kot čas golega preživetja. *»To je bilo obdobje, ko sem morala zgolj preživeti. Nisem razmišljala o drugem, kot le o preživetju.«* Način, kako to opiše, kaže, da ni bila zmožna reflektirati oziroma preveč razmišljati o možnostih izhoda, saj je šlo zgolj za preživetje iz dneva v dan.

Ko je živela na ulici, je spoznala terensko delavko. Martinina nezmožnost napredka je bila globoko zakoreninjena, bila je izolirana in brezdomna. *»Zavrnila me je lastna družina in tudi moja država. Celotna država me je izločila.«* Za Martino je bilo sprejetje pomoči težko. Več mesecev je opazovala terensko delavko, preden je uspela narediti prvi korak. *»Mario sem spoznala na ulici. Tam se je srečevala z drugimi ženskami, hodila je od ene do druge.«* Maria je sčasoma dala pobudo. *»Vedno je prihajala k meni s sladkarijami, kakšno majhno knjigo ali čem drugim, potrebovala sem dve leti, da sem ji začela zaupati.«*

V Martininem primeru je bilo hitro jasno, da samo en sestanek, ena oseba ali ena institucija ne bo dovolj, da dolgoročno pobegne nasilju.

Da bi ji uspelo, je bila ključna tudi vloga policije. Martina je potrebovala več dobrih izkušenj, da jim je lahko ponovno zaupala. Z vsako negativno izkušnjo se je zaupanje ponovno zrušilo kot hišica iz kart.

Martina je opisala, kako je proces pomoči končno stekel: *»Terenska delavka je videla, da nikomur ne zaupam. Začela je počasi, zelo zelo počasi. Počasi je prišla do mene. Imeli sva veliko pogovorov, in kot pravijo, s pogovori si pridobiš zaupanje.«*

Ta način pridobivanja zaupanja je bil okrepljen s stalnostjo. *»Vedno je prihajala nazaj.«* Sčasoma je bila Martina zmožna sprejeti pomoč tudi od drugih ljudi. *»Ljudje so mi resnično pomagali.«* Mreža zaupanja je bila vzpostavljena. Na ta način je Martini uspelo zastaviti novo življenje zase. Vseeno še ni konec. Martina še vedno spi pri prižgani luči, saj ima pogoste napade panike. Vsak korak iz nasilja je bil vezan na eksistencialno ogroženost. Vedno znova je občutila brezizhodnost in obup in tudi razmišljala o samomoru. *»Vsak bi si v glavo pognal metek, a jaz ne. Petkrat sem poskusila storiti samomor. Nikoli ni upelo. In potem sem dojela, da življenje ni lahko. Ničesar ne bom dosegla, če to storim. In prišla sem in poskrbela zase.«*

Prevod in povzetek članka: Silke Gahleitner, Katharina Gerlich, Roschan Heiler, Heidemarie Hinterwallner, Mascha Körner, Josef Pfaffenlehner in Yvette Völschow: Stik in podpora ženskam z izkušnjo trgovanja z ljudmi v Avstriji in Nemčiji: Usposabljanje o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja.

Martina se zaveda, da še ni konec, da ne more pobegniti pred čustvi. »Nato je vse prišlo ven. Resnično je prišlo vse ven. Vsa potlačena čustva, ki sem jih imela, ta žalost, ta bes, vse to je prišlo ven. Res sem bila žalostna in zelo jezna.«

V vmesnem času je postala zmožna sprejeti pomoč v raznih situacijah, razvila je svoje moči in tudi videla, kaj je že dosegla. Odločena je, da iz svoje preteklosti ustvari največ, kljub temu da ima za sabo izjemno težko zgodbo. »Veliko ljudi sliši podobne zgodbe, ampak ne verjamejo. Nekateri pa rečejo, da sem izjemno močna ženska.«

Socialni delavci so pomagali Martini pri okrevanju. Omogočili so ji šolanje. Potrebovala je devet let, da ga zaključi. V času intervjuja je bila stara 33 let. Trenutno se usposablja za profesionalno pleskarko. Živi v svojem stanovanju z mačko in prejema socialno pomoč. Ima partnerja, za katerega pravi, da jo ljubi takšno, kot je.

Projekt PRIMSA

Martinin primer ni osamljen. Trgovanje z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja je globalen problem. Gre za kršenje človekovih pravic in je povezano s fizično in psihično zlorabo. V osrednji Evropi sta Avstrija in Nemčija ključni tranzitni in namembni državi, kjer prihaja do izkoriščanja. Dejanski obseg problema močno presega številko prijavljenih primerov, saj večina žrtv ni identificiranih in posledično nimajo dostopa do storitev zaščite in pomoči. Kar je potrebno, so preventivne in interventne strategije, ki so večplastne in meddržavne. Ne glede na vse ukrepe se kaže, da raziskovanje in intervencija nista bila pretirano uspešna. Že leta 2010 so Združeni narodi pripravili dokument za boj proti trgovini z ljudmi, sprejetih je bilo mnogo direktiv v podporo, a kljub pravni podlagi storitve za žrtve trgovine z ljudmi niso preveč uspešne. Predvsem primanjkuje različnih usposabljanj za vse vključene akterje. Pogosto manjka znanja o ekonomski odvisnosti žrtv od njihovih zvodnikov, čustvenih zapletih, ki vključujejo nasilje in čustvene vezi.

Cilj projekta PRIMSA je razvoj multidisciplinarne preventive in interventnega pristopa, ki vključuje tehnično perspektivo in sociološka, pravna, psihološka, pedagoška in družbeno-prostorska znanja. Namen projekta je podpora, ki nagovarja dejanske potrebe oseb. Raziskovalci so skušali ugotoviti, zakaj osebe ne pridejo do ustreznih institucij in zakaj se vračajo nazaj v nasilne odnose ter kako to rešiti. Ciljna skupina so namreč ženske, ki so slabo vključene v družbo in ne zaupajo ljudem ter institucijam, saj je bilo njihovo zaupanje vedno izdano. V raziskavo in pripravo projekta so vključili ženske z izkušnjo trgovanja z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja. Glavni fokus raziskave je bilo vprašanje, kako naj strokovnjaki reagirajo konstruktivno v procesu pomoči žrtvam TzL. Sodelovalo je 30 žensk, ki prihajajo iz Nemčije, Avstrije, vzhodnoevropskih držav in Afrike. Med intervjuji so imele ženske na voljo zaupno osebo, intervju so lahko kadarkoli prekinile in se takoj vključile v svetovanje. Na ta način so sodelujoče dobile novo pozitivno izkušnjo, saj so lahko same postavile mejo.

Rezultati in diskusija: poti iz nasilja

Kako lahko ženske, ki so bile izpostavljene trgovanju z ljudmi in hudemu nasilju, začnejo znova? Že pred izkoriščanjem so doživljale nasilje, deprivacijo, odraščale so v disfunkcionalnih družinah in bile prikrajšane. Vse intervjuvane so na neki točki v življenju doživele nasilje. V času izkoriščanja so bile nadzorovane, grozili so njihovim družinskim članom, bile so fizično trpinčene, izgubile so nadzor nad svojimi telesi ter bile

Prevod in povzetek članka: Silke Gahleitner, Katharina Gerlich, Roschan Heiler, Heidemarie Hinterwallner, Mascha Körner, Josef Pfaffenlehner in Yvette Völschow: Stik in podpora ženskam z izkušnjo trgovanja z ljudmi v Avstriji in Nemčiji: Usposabljanje o navezanosti in vzpostavljanju zaupanja.

posiljene. Kot je rekla ena: »Ves čas so nam grozili.« Znašle so se v začaranem krogu, v njih se je zakoreninil občutek brezupnosti. Druga je dodala: »... iz začaranega kroga mi ni uspelo priti pet let.«

Posledica občutkov krivde in sramu, družbeni tabuji in skrivanje so vplivali na njihovo samopodobo, izgubile so stik s sabo in drugimi. Zaradi dinamike in posledic spolnega nasilja prihaja do različnih reakcij žrtev, zato jih pogosto ne jemljejo resno in jih ponovno viktimizirajo. Za žrtve postane zaupanje nevarno, saj se je zaupanje pred tem vedno končalo z zlorabo. Prav tako se vedno znova vračajo v nasilne odnose.

Žrtve pogosto trpijo zaradi kompleksne travme, saj se je veliko zlorab začelo že v otroštvu. Intervjuvanke poročajo o anksioznosti, depresiji, zasvojenosti s substancami, paničnimi napadi, motnjami spanja, kar je posledica posttravmatske stresne motnje. Mnoge za tem trpijo še vrsto let po zlorabi. Doživljanje ekstremnega nasilja, leta spolne zlorabe, težave v duševnem zdravju, motnje navezanosti, huda nemoč, občutki sramu, sovraštvo do sebe se zakoreninijo globoko v psiho. To zahteva aktivno vzpostavljanje zaupanja na strani strokovnjakov, da lahko osebe začnejo znova. Intervjuvanka je povedala: »Nikomur ne zaupam, vsi so proti meni.« Zbliževanje mora zato potekati počasi, korak za korakom. »Potrebovala sem dve leti, da sem ji lahko zaupala,« pove druga o stiku s terensko delavko. Avtorji Baker, Dalla in Williamson opisujejo zapuščanje prostitucije kot šeststopenjski proces: utapljanje, zavedanje, namerno načrtovanje, dejanski izhod, ponoven vstop in končni izhod.

Pri delu z osebami z izkušnjo trgovanja z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja so med strokovnjaki ključna znanja in spretnosti s področja travme, navezanosti in vzpostavljanja zaupanja. Ta znanja potrebujejo svetovalci, policija in pravniki. Za zagotavljanje pozitivnih alternativ letom ponižanja in razočaranja v odnosih so potrebna psihosocialna znanja. Kompetentni svetovalci morajo preživelim znati pomagati pri vzpostavljanju novih varnih socialnih mrež.

Kako naprej?

Iz raziskav s področja psihoterapije, svetovanja in socialne podpore je znano, da odnosi pozitivne navezanosti delujejo kot korektivne čustvene izkušnje in vplivajo na uspešnost strokovne podpore. To se posebej nanaša na osebe, do katerih je težko priti (žrtve TzL z namenom spolnega izkoriščanja).

Pomembno je, da se vsi vpeti akterji – svetovalci, policija, sodišča in drugi, trudijo za zaupne odnose z osebami, pridobijo znanja s področja travme, navezanosti in zaupanja, da poznajo reakcije oseb ter se naučijo ustrezno ravnati. Le na tak način lahko osebam v stiski pokažemo nove možnosti.

Prevedeno in povzeto po Gahleitner, Silke; Gerlich, Katharina; Heiler, Roschan; Hinterwallner, Heidemarie; Huner, Edith; Körnes, Mascha; Pfaffenlehner, Josef; and Völschow, Yvette (2019) »Reaching and Supporting Trafficked Women in Austria and Germany; A Call for Training on Attachment and Trust-Building,« Dignity: A Journal on Sexual Exploitation and Violence: Vol. 4: Iss.2, Article 4. Dostopno na: <https://digitalcommons.uri.edu/dignity/vol4/iss2/4> (dne 20. 10. 2020).